

การออกแบบลีลานาฏศิลป์ไทยของอาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2533
CHOREOGRAPHY OF THAI PERFORMING ARTS MOVEMENT OF ACARN SUWANNI
CHALANUKROA-THE NATIONAL ARTIST 1990

ณัฐนันท์ จันนินวงศ์*

ผุสดี หลิมสกุล**

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องแนวคิดการออกแบบลีลาทำรำนาฏศิลป์ไทยของอาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2533 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดกลวิธีในการออกแบบลีลานาฏศิลป์ไทยของอาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2533 ดำเนินการวิจัยโดยค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์และการสังเกตการแสดง นาฏยประดิษฐ์ชุดสร้างสรรค์ใหม่ของอาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ มีแนวคิดในการออกแบบนาฏศิลป์จากประสบการณ์การแสดงประกอบ กับแรงบันดาลใจของท่านนำมาออกแบบโดยใช้หลักการออกแบบลีลาทำรำ 4 ประการได้แก่ (1) ใช้หลักการจินตนาการ (2) ใช้หลักการ ตีบทผสมผสานท่าทางธรรมชาติ (3) ใช้หลักการนำท่ารำเก่ามาพัฒนาใหม่ (4) ใช้หลักการสร้างสรรค์กระบวนการทำรำใหม่ในรูปแบบ การรำตีบทตามคำร้องและทำนองเพลง กระบวนลีลาทำรำแบบมาตรฐานมีการนำม่านาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์ต่างชาติ มาร้อยเรียงกระบวนลีลาทำรำใหม่อย่างมีเอกลักษณ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการออกแบบนาฏยประดิษฐ์ที่มีลักษณะและรูปแบบการแสดง ที่แตกต่างกันจำนวน 3 ชุดดังนี้

การแสดงประเภทระบำชุดระบำรัตนโกสินทร์เป็นการแสดงที่มีรูปแบบการรำตีบทตามคำร้องและทำนองเพลง เป็นท่ารำแบบมาตรฐานที่มีความนุ่มนวลอ่อนช้อยงดงามตามแบบแผนของนาฏศิลป์ไทย การแสดงประเภทรำเดี่ยวชุดปิ่นหยัแต่งตัว แบบชาวเป็นการแสดงที่มีรูปแบบการรำตีบทตามคำร้องและทำนองเพลงที่มีสำเนียงทางชาว เป็นการรำอวดฝีมือของผู้แสดง มีลีลาท่ารำผสมผสานระหว่าง 2 วัฒนธรรมคือนาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์อินโดนีเซีย (ยอกยาการ์ตา) ท่ารำสื่อถึงลักษณะการแต่งกาย ของตัวละคร การแสดงประเภทเป็นชุดเป็นตอนชุด พลายยงตรวจพลเป็นการแสดงแบบละครพันทางที่มีรูปแบบการรำในลักษณะ การรำตีท่าเข้ากับทำนองเพลงที่มีสำเนียงลาวมีการผสมผสานลีลาท่ารำที่ใช้อาวุธประกอบการแสดง

คำสำคัญ: การออกแบบลีลานาฏศิลป์ไทย

Abstract

The Thesis named Choreography of Thai performing arts movement of Acarn Suwanni Chalanukroa-the National Artist 1990, aims to study and analyze the idea how to choreograph Thai Dancing Art's Choreography. This thesis was preceded by searching and gathering the information from the relevant documents and researches including the interview and observation of the modern creative Thai Dancing Art's Choreography of Acarn Suwanni Chalanukroa.

The research found that the Thai Dancing Art's Creation of Acarn Suwanni Chalanukroa come from the performance's experiences and her inspiration. Her choreography is based on 4 principles: (1) imagination, (2) Acting based on nature behavior, (3) Renewing ancient Thai Dancing Art, (4) Creating new movements. The dancing which goes together with the lyrics and tunes is come from the combination of the basic Thai Dancing Art Styles and International Style. This combination makes the new remarkably outstanding movements the researcher has studied the idea of choreography which is divided to 3 different styles as below;

Stage Dancing Performance: Rattanakosin's Rabam Set is the Dancing performance which goes together with the lyrics and tunes. This set is based on the basic dancing which is very delicate and graceful like the ancient Thai cultural Dancing Art. Single Dancing Set named "Panyee getting dress like Javanese." This concept is the dancing which goes together with the Java lyrics and tunes. The objective of this concept is to show off the dancer's skills. This dancing style is the combination between Thai Dancing Art and Indonesia Dancing Art (Yogyakarta). The movements are representing the dancer's appearance. Episode performance: Plai Yong Truad Pon, this concept is the Drama whose its movements coordinate with Lao' tunes, the weapons were also adapted to the movements.

Keywords: Thai Dancing Art's Choreography

*นิสิตระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**รองศาสตราจารย์, สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

นาฏศิลป์ไทยเป็นมรดกและวัฒนธรรมประจำชาติไทยและเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนในชาติที่มีความเจริญงอกงามไปพร้อมกัน นาฏศิลป์ไทยในอดีตเป็นเครื่องให้ความบันเทิงใจและประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นครั้งคราว ต่อมาเมื่อโลกมีความเปลี่ยนแปลงไปประชากรเพิ่มมากขึ้นความเป็นอยู่ของคนในชาติรวมถึงเศรษฐกิจมีความเปลี่ยนแปลงเติบโตมากขึ้น ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชาติก็เจริญเติบโตขึ้นด้วยเช่นกัน นาฏศิลป์ไทยจึงมีการปรับเปลี่ยนการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความซับซ้อนและละเอียดลออมากขึ้น การสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏศิลป์มิใช่เพื่อประกอบพิธีกรรมหรือเพื่อความบันเทิงใจเพียงเท่านั้น ศิลปินด้านนาฏศิลป์ไทยมีการสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏศิลป์ที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานเพื่อนำไปใช้ในการแสดงในวาระต่าง ๆ

ศิลปิน ผู้ออกแบบ นักนาฏยประดิษฐ์ผลงานการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ไทยต้องมีหลักเกณฑ์ มีแนวคิด มีกระบวนการ การออกแบบลีลานาฏศิลป์ไทยภายใต้หลักเกณฑ์ จารีต กฎระเบียบ วิธีการต่าง ๆ ที่ตนได้เรียนรู้ได้สั่งสมประสบการณ์มาเป็นเวลาหลายปีแล้วจึงนำหลักการกระบวนการและวิธีการแสดงต่าง ๆ มาประมวลเป็นหลักแนวคิดประดิษฐ์เป็นชุดการแสดงที่มีความสวยงามมีประสิทธิภาพให้เป็นที่ยอมรับและชื่นชมของศิลปินทั้งในวงการนาฏศิลป์หรือนอกวงการนาฏศิลป์

อาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย) ปี พ.ศ. 2533 นับเป็นนาฏศิลป์บุคคลหนึ่งที่ได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้ความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ไทยจากบรมครูผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทยหลายท่าน เช่น คุณหญิงณัฐกานารักษ์ (เทศ สุวรรณภารต) หม่อมครูถ้วน (ศุภลักษณ์ ภัทรนาวิก) คุณครูลมูล ยมะคุปต์ ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี เป็นต้น

อาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ ได้ก้าวเข้าสู่การเรียนนาฏศิลป์ไทยด้วยความขยันหมั่นเพียรและความสามารถทั้งมีความจำอันเป็นเลิศ ท่านเข้ารับราชการในฐานะศิลปินในกรมศิลปากรและได้รับคัดเลือกให้แสดงเป็นตัวเอกของละครหลายเรื่อง หลังจากที่ท่านได้ลาออกจากราชการแล้วทำให้มีเวลามากขึ้นท่านจึงมีโอกาสดำเนินการถ่ายทอดวิชาความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ท่านได้รับการถ่ายทอดและได้สั่งสมมาให้แก่ลูกศิษย์ นอกจากนี้อาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ ยินดีในการให้คำปรึกษาและข้อคิด อีกทั้งท่านยังเปิดใจกว้างยอมรับฟังข้อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทัศนคติต่าง ๆ จากผู้อื่นแล้วนำมาบูรณาการใช้กับงานของท่านได้อย่างลงตัว

อาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ ยังเป็นศิลปินที่สามารถคิดออกแบบลีลาท่ารำและท่าทางต่าง ๆ ทางด้านนาฏศิลป์ไทย โขน ละครได้อย่างสวยงามและถูกต้องตามหลักเกณฑ์และจารีตทางนาฏศิลป์ไทยได้เป็นอย่างดี

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะพิเศษด้านนาฏศิลป์ไทย โดยเฉพาะหลักการแนวคิดและกลวิธีในการออกแบบลีลานาฏศิลป์ไทยของอาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2533 เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปะการออกแบบลีลานาฏศิลป์ไทย รวมถึงการวิเคราะห์แนวคิดในการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์มรดกที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติให้คงอยู่สืบไปและเพื่อให้เป็นต้นแบบหรือแบบอย่างในการคิดสร้างสรรค์ผลงานที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนและมีหลักการในการคิดสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์ต่างชาติที่มีคุณภาพแก่ศิลปินรุ่นหลังต่อไป

วัตถุประสงค์และขอบเขตของงานวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดในการออกแบบลีลานาฏศิลป์ไทยของอาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2533

2. วิเคราะห์กระบวนการการออกแบบลีลานาฏศิลป์ไทยของอาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2533

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาและวิเคราะห์กระบวนการการออกแบบลีลานาฏศิลป์ไทยของอาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2533 ในการแสดง 3 ชุดคือ ระเบ้านตโนโกสินทร์ ปันหยี่แต่งตัว (แบบขวา) พลายยงตรวจพล

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องแนวคิดการออกแบบลีลาทำรำนานาฏศิลป์ไทยของอาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2533 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาองค์ประกอบการแสดง ตลอดจนวิเคราะห์รูปแบบการแสดง กลวิธีลีลาและกระบวนการทำรำของการแสดงประเภทต่าง ๆ เช่น การแสดงประเภทของระเบ้านตโน ระเบ้านตโนโกสินทร์ ประเภทของรำเดี่ยวชุด ปันหยี่แต่งตัว ประเภทของเป็นชุดเป็นตอนชุดพลายยงตรวจพล โดยผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คำบอกเล่าการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ สื่อนวัตกรรม วิดีทัศน์การแสดง โดยการศึกษาตามรายวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สันทนาจากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏดุริยางคศิลป์และคีตศิลป์ไทย
3. การสังเกตการณ์จากการถ่ายทอด การแสดงบนเวทีในโอกาสต่าง ๆ รวมถึงการชมวีดิทัศน์การแสดง
4. การตรวจสอบข้อมูล
5. การจัดลำดับและรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. แผนดำเนินการวิจัย
8. การพบอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบขอคำแนะนำและแก้ไขปรับปรุง
9. เสนอผลการวิจัยต่อประธานหลักสูตรและกรรมการ

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการศึกษาเรื่องการศึกษาเรื่องแนวคิดการออกแบบลีลาทำรำนานาฏศิลป์ไทยของอาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2533 ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิเคราะห์ไว้ 2 ประการ ได้แก่ เพื่อศึกษาแนวคิดในการออกแบบลีลานาฏศิลป์ไทยของอาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติปี พ.ศ. 2533 และวิเคราะห์กระบวนการ การออกแบบลีลานาฏศิลป์ไทยของอาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2533

อาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ เป็นปรมาจารย์ที่ได้รับยกย่องว่าเป็นนักแสดงที่มีความสามารถ เป็นเลิศทางกระบวนการรำรำเป็นผู้นุรักษ์แบบแผนของนาฏศิลป์ไทยไว้ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ทั้งยังเป็นศิลปินที่มีความคิดสร้างสรรค์สามารถออกแบบกระบวนการลีลาทำรำและท่าทางต่าง ๆ ทางด้านนาฏศิลป์ไทยได้อย่างสมบูรณ์แบบสวยงามและถูกต้องตามหลักเกณฑ์จารีตทางด้านนาฏศิลป์ไทย

ได้อย่างยอดเยี่ยม ผลงานการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ชุดใหม่ที่ท่านได้สร้างสรรค์ดังนี้ ชุดระบำสี่ภาค ชุดระบำกวาง ชุดรีนเริงบันเทิงใจ ชุดเคาะตามเพลงบรรเลงลีลา ชุดระบำรัตนโกสินทร์ ชุดนารีเริงรำ ชุดโอเหนดรจพล ระบำดอกบัว ชุดระบำงู ชุดฝรั่งจระก้า ระบำชาวา และการแสดงที่น่าขงเเก่ามาปรับปรุงใหม่ ชุดปันหยีแต่งตัว (แบบชาวา) ชุดพลายงตรจพล เป็นต้น

ผู้วิจัยได้กำหนดศึกษาแนวคิดกระบวนการนาฏยประดิษฐ์ ของอาจารย์สุวรรณณี ชลานุเคราะห์ จำนวน 3 ชุด ซึ่งแต่ละชุดมีลักษณะและรูปแบบการแสดงที่แตกต่างกันดังนี้

1. การแสดงระบำชุด ระบำรัตนโกสินทร์
2. การแสดงรำเดี่ยวชุด ปันหยีแต่งตัว
3. การแสดงเป็นชุดเป็นตอนชุด พลายงตรจพล

การแสดงระบำชุด ระบำรัตนโกสินทร์

เป็นการแสดงประเภทเบ็ดเตล็ด เป็นการรำหมู่ใช้ผู้แสดงทั้งหมด 13 คน

แนวคิดในการออกแบบสร้างสรรค์การแสดงชุดระบำรัตนโกสินทร์เป็นการนำลักษณะการแต่งกายของสตรีไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชรัชกาลที่ 1 ถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ รัชกาลที่ 9 ที่มีความสวยงามและเป็นการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของสตรีไทยมาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดงชุดระบำรัตนโกสินทร์

แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์การแสดงชุดระบำรัตนโกสินทร์มาจากความประทับใจในการแต่งกายของสตรีไทยที่มีความปราณีตสวยงามและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นไม่แพ้ชาติใดในโลก อาจารย์สุวรรณณี ชลานุเคราะห์ ได้เล็งเห็นความสำคัญและนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงชุดระบำรัตนโกสินทร์

ผู้แสดงระบำรัตนโกสินทร์จะต้องมีพื้นฐานการแสดงด้านนาฏศิลป์ไทยต้องมีรูปร่างหน้าตา ความสูงลักษณะสีผิวต้องใกล้เคียงกัน สิ่งสำคัญต้องฝีมือในการรำรำที่ไม่แตกต่างกันมากเกินไป และต้องมีปฏิภาณไหวพริบและมีความจำที่ดี

เพลงที่บรรจุประกอบการแสดงชุดระบำรัตนโกสินทร์ใช้เพลงกัณธรา เพลงตุ๊กตา เพลงพญาสีเส้า เพลงฝรั่งควง เพลงเหมราษ เพลงกระบอกทอง เพลงรวีตักดาบรรพ์ ทุกเพลงล้วนเป็นเพลงประเภทหน้าทับ 2 ไม่ที่มีการดำเนินทำนองเพลงอย่างกระชับรวดเร็ว นิยมบรรเลงประกอบการแสดงประเภทละครและระบำต่าง ๆ

การแต่งกายประกอบการแสดงชุดระบำรัตนโกสินทร์ออกแบบเครื่องแต่งกายโดยศึกษาลักษณะการแต่งกายของสตรีไทยนับตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชรัชกาลที่ 1 ถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ รัชกาลปัจจุบันแห่งกรุงรัตนโกสินทร์แบ่งการแต่งกายออกเป็นตามยุคตามสมัยเพื่อให้เข้ากับคำร้องที่กล่าวถึงการแต่งกายสตรีไทยในแต่ละสมัย

ภาพที่ 1 การแต่งกายสมัยรัตนโกสินทร์

การออกแบบลีลาท่ารำชุดระบำรัตนโกสินทร์ต้องใช้หลักการจินตนาการ หลักการผสมผสาน การเลียนแบบท่าทางธรรมชาติ ใช้หลักการตีบทตีท่ารำด้วยนาฏยศัพท์และภาษานาฏศิลป์ไทย เป็นการนำท่ารำเก่ามาพัฒนาร้อยเรียงใหม่เป็นออกแบบสร้างสรรค์กระบวนการท่ารำใหม่

กลวิธีในการออกแบบท่ารำระบำรัตนโกสินทร์ต้องใช้ผู้แสดงที่มีทักษะพื้นฐานการรำที่สวยงาม ตามแบบมาตรฐานนาฏศิลป์ไทยและเท่าเทียมกัน ท่ารำต้องสื่อความหมายท่าทางอย่างชัดเจน ด้วยลีลาการรำรำและอารมณ์ความรู้สึกที่แสดงออกมาทางสีหน้าและท่าทางระบำที่มีผู้แสดงหลายคน ต้องมีการเคลื่อนไหวหรือการแปรแถวอย่างต่อเนื่องกลมกลืนและพร้อมเพรียงกัน ตำแหน่งการใช้พื้นที่บนเวที ต้องกระจายระยะห่างระหว่างผู้แสดงและต้องมีความสวยงามเหมาะสม

การแสดงรำเดี่ยวชุดปิ่นหยีแต่งตัว

เป็นการแสดงรำเดี่ยวเพื่ออวดฝีมือของผู้แสดงมีลีลาท่ารำแบบมาตรฐานมีการผสมผสาน ระหว่างนาฏศิลป์ไทยกับนาฏศิลป์อินเดีย (แบบชาว)

แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานปิ่นหยีเป็นตัวละครที่มีรูปร่างสง่างาม มีปฏิภาณไหวพริบที่ดี และมีความกล้าหาญเก่งกาจสมชายชาตรีด้วยความรักและความประทับใจและความชื่นชมชื่นชอบ ในตัวละครอย่างมาก อาจารย์สุวรรณ ชลานุเคราะห์จึงได้นำการแสดงรำเดี่ยวชุดปิ่นหยีแต่งตัวมาพัฒนา ปรับปรุงรูปแบบการแสดงใหม่ โดยการปรับปรุงเพลง บทร้อง การแต่งกายใหม่ โดยเน้นความสมจริง ตามเชื้อชาติให้สวยงามทันยุคทันสมัยมากขึ้น

แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานจากความประทับใจในการแสดงละครในเรื่องปิ่นหยี มาพัฒนาปรับปรุงแต่งลีลาการรำรำใหม่มีการผสมผสานลีลานาฏศิลป์ไทยและแบบชาวให้สวยงาม และมีความสมจริงตามเชื้อชาติมากขึ้น จึงเกิดเป็นการรำเดี่ยวชุดปิ่นหยีแต่งตัว

ผู้แสดงชุดปิ่นหยีแต่งตัวต้องมีทักษะและประสบการณ์ทางด้านนาฏศิลป์ไทยสาขาละคร พระหรือโขนพระ มีรูปร่างสูงโปร่ง มีปฏิภาณไหวพริบหรือความจำที่ดีต้องร้องเพลงได้และความแม่นยำ ในการจับจังหวะ

การแต่งกายประกอบการแสดงชุดปิ่นหยีแต่งตัวเป็นการออกแบบการแต่งกาย โดยยึดหลักความเป็นจริงเป็นการแต่งกายตามเชื้อชาติยีนเครื่องพระแบบอินเดีย (ชวายอกยาการ์ต้า)

ภาพที่ 2 การแต่งกายยีนเครื่องพระแบบชาว
ผู้แสดงแบบ นายฉายกริช แซ่มคำ

การออกแบบลีลาท่ารำการแสดงรำเดี่ยวชุดปันหยีแต่งตัวเป็นการร้อยเรียงกระบวนท่ารำจากประสบการณ์การแสดงนาฏศิลป์ไทยและกระบวนกรำรำของอินโดนีเซีย (ชาวชวายอร์คยาเกต้า) มาผสมผสานร้อยเรียงลีลาท่ารำเข้าด้วยกัน เช่น การใช้มือแบบนาฏศิลป์ไทย และนาฏศิลป์อินโดนีเซียผสมกับการก้าวเท้าหรือใช้เท้าแบบชวา เป็นต้น จนเกิดเป็นการแสดงชุดปันหยีแต่งตัว แต่ลีลาท่ารำที่สื่อถึงการแต่งกายและเครื่องแต่งกายยังคงยึดความเป็นนาฏศิลป์ไทยอยู่ในการแสดงชุดนี้เป็นส่วนใหญ่

กลวิธีในการออกแบบท่ารำเดี่ยวชุดปันหยีแต่งตัวต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อร้อง ทำนองเพลง ตีความหมายของเนื้อร้องให้เข้าใจและเข้าถึงอารมณ์ของเพลง คิดออกแบบกระบวนท่าและลีลาท่ารำ โดยยึดหลักกระบวนท่ารำแบบมาตรฐานแบบไทยเป็นหลักและมีการนำกระบวนลีลาท่ารำออกภาษาแบบชวามาผสมผสานทดลองใส่กระบวนท่ารำหลาย ๆ ท่าและสังเกตว่าท่าใดสามารถเข้ากับสรีระของนักแสดงมากที่สุด ลีลาท่ารำจะต้องมีความลื่นไหลต่อเนื่องอย่างกลมกลืน กระบวนลีลาท่ารำเน้นท่ารำที่มีลีลาท่ารำที่สวยงามมีความหมายตรงกับคำร้องสามารถผสมกับลีลาท่ารำแบบชวาได้อย่างลงตัวและมีความเข้มข้นแบบผู้ชาย

การแสดงเป็นชุดเป็นตอนชุดพलयงตรวจพล

เป็นการแสดงที่ดัดทอนมาจากการแสดงละครพื้นทางเรื่องขุนช้างขุนแผนเป็นการรำหมู่เป็นการอวดกระบวนรำตรวจพล

แนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดงชุดพलयงตรวจพลเป็นการแสดงที่น่าขบถเก่ามาพัฒนาปรับปรุงใหม่ให้มีความสวยงามมากขึ้น

แรงบันดาลใจในการออกแบบสร้างสรรค์การแสดงชุดพलयงตรวจพลเนื่องจากกระบวนกรำรำที่มีอาวุธประกอบการรำนั้นยากและท้าทายความสามารถของผู้แสดงอย่างมากประกอบกับมีความชื่นชมชื่นชอบในศิลปะกระบวนท่าต่อสู้และการใช้อาวุธรูปแบบต่าง ๆ ผนวกกับประสบการณ์ในการรำและความสวยงามในการรำใช้อาวุธมาพัฒนาปรับปรุงเพิ่มโดยคัดสรรกระบวนท่านาฏศิลป์ไทยมาร้อยเรียงกับกระบวนท่ากระบี่กระบองเพื่อให้เกิดความสวยงามเข้มข้นและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์การแสดงชุดพलयงตรวจพลเป็นการแสดงที่หาชมได้ยาก อาจารย์สุวรรณ ชลานุเคราะห์ได้เล็งเห็นความสำคัญในชุดการแสดงที่มีกระบวนลีลาท่ารำในการใช้อาวุธประกอบการแสดงที่หลากหลายชนิด เช่น ธง ตาว หอกและดาบ ซึ่งได้ปรับปรุงและสร้างสรรค์กระบวนท่ารำตรวจพลขึ้นใหม่เพื่อใช้ในการเรียนการสอนและการแสดงต่อไป

ผู้แสดงชุดพलयงตรวจพลใช้ผู้แสดงทั้งหมด 11 คนดังนี้

คนธง ผู้แสดง 1 คนเป็นชายหรือหญิง ผู้ที่เรียนด้านนาฏศิลป์ละครพระหรือโขนพระรูปร่างสูงโปร่งมีพื้นฐานด้านนาฏศิลป์ไทย ต้องมีหน้าตาดี ต้องมีปฏิภาณไหวพริบและเข้าใจทำนองเพลงเป็นอย่างดี คนธงทำหน้าที่เป็นผู้ประกาศสัญลักษณ์ของกองทัพเป็นผู้นำหน้ากองทัพและคอยประกาศศึกดาหรือชัยชนะของกองทัพ

พลทหาร ผู้แสดง 8 คนเป็นชายหรือหญิงผู้ที่เรียนด้านนาฏศิลป์ละครพระ-นาง หรือโขนพระรูปร่างสูงโปร่งมีพื้นฐานด้านนาฏศิลป์ไทย หน้าตาดีพอใช้ ความสูงใกล้เคียงกัน ลักษณะสีผิวใกล้เคียงกัน ต้องมีฝีมือในการรำรำดีมีปฏิภาณไหวพริบและมีความจำที่ดี ทหารทำหน้าที่สู้รบกับศัตรูดังนั้นทหารจะต้องเข้มแข็งมีระเบียบวินัยซึ่งในการแสดงจะต้องควบคุมระเบียบกระบวนแถวให้เกิดความสวยงามและพร้อมเพรียง

แสนคำอิน ผู้แสดง 1 คนเป็นชายหรือหญิงต้องมีหน้าตาดี ผู้ที่เรียนด้านนาฏศิลป์ละครพระหรือโขนพระรูปร่างสูงโปร่งมีพื้นฐานการแสดงด้านนาฏศิลป์ไทย หน้าตาดีพอใช้ มีฝีมือในการรำรำดี

สามารถใช้อาวุธยาวได้ดีและคล่องแคล่ว มีปฏิภาณไหวพริบและความจำรวมถึงสามารถฟังและแยกแยะทำนองเพลงได้อย่างแม่นยำ แสนคำอินทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมทัพหน้าและคอยควบคุมทหารและสั่งการคนธงให้เดินหน้าถอยหลังหรือให้หยุด

พลายยัง ผู้แสดง 1 คนเป็นชายหรือหญิง ผู้ที่เรียนด้านนาฏศิลป์ละครพระหรือโขนพระรูปร่างสูงโปร่ง สง่า มีพื้นฐานการแสดงด้านนาฏศิลป์ไทยต้องมีหน้าตาดี มีฝีมือในการรำรำดี มีปฏิภาณไหวพริบรวมถึงมีความจำที่ดีและสามารถฟังทำนองเพลงได้อย่างแม่นยำ พลายยังเป็นนายทัพ ทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมกองทัพและสั่งการอยู่ด้านหลัง

เพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงชุดพลายยังตรวจพลทุกเพลงเป็นเพลงประเภทจังหวะหน้าทับ 2 ชั้น เป็นเพลงที่มีกลิ่นอายและสำเนียงลาวเป็นเพลงที่มีความไพเราะนุ่มนวลใช้บรรเลงประกอบการแสดงละครพันทาง

การแต่งกายประกอบการแสดงชุดพลายยังตรวจพลยึดรูปแบบการแต่งกายแบบละครพันทางตามฉบับกรมศิลปากร (แบบลาว) แต่งตามยศศักดิ์ของตัวละคร มีการพัฒนาเพิ่มเติมเครื่องประดับให้กับตัวละครเพื่อความสวยงาม เช่น เข็มขัดพร้อมหัว ต่างหู เป็นต้น

ภาพที่ 3 การแต่งกายพลายยัง
(ที่มา: ผู้วิจัย)

ภาพที่ 4 การแต่งกายแสนคำอิน
(ที่มา: ผู้วิจัย)

ภาพที่ 5 การแต่งกายคนธง
(ที่มา: ผู้วิจัย)

ภาพที่ 6 การแต่งกายพลทหาร
(ที่มา: ผู้วิจัย)

การออกแบบลีลาท่ารำการแสดงละครพันทางชุดพลายยังตรวจพลเป็นการนำกระบวนท่ารำเก่ามาร้อยเรียงใหม่จากประสบการณ์การแสดงรูปแบบต่าง ๆ และออกแบบกระบวนท่ารำใหม่เพิ่มเติม

โดยการนำกระบวนการลีลาทำรำกระบี่กระบองมาร้อยเรียงผสมผสานกับกระบวนการลีลาท่าทางนาฏศิลป์ไทยให้เกิดความสวยงามและแปลกใหม่น่าชมยิ่งขึ้น

กลวิธีการออกแบบท่ารำชุดพลายงตรวพลศึกษาทำนองเพลงให้เข้าใจคิดออกแบบกระบวนการและลีลาท่ารำโดยยึดหลักกระบวนการท่ารำมาตรฐานนาฏศิลป์ไทยและออกภาษาแบบลาวทลองใส่กระบวนการท่ารำหลายๆท่า และสังเกตว่าท่าใดสามารถเข้ากับสรีระของนักแสดงมากที่สุด กระบวนการลีลาท่ารำพลายงซึ่งเป็นตัวเอกต้องไม่ซ้ำกับกระบวนการลีลาท่ารำของตัวละครตัวอื่น ลีลาท่ารำจะต้องมีความลื่นไหลต่อเนื่องอย่างกลมกลืนเน้นกลวิธีในการใช้อาวุธชนิดต่าง ๆ ซึ่งได้นำกระบวนการท่ารำกระบี่กระบองมาผสมผสานร้อยเรียงให้สวยงามน่าประทับใจมากยิ่งขึ้น

ผลสรุปการดำเนินการวิเคราะห์

ผลจากการศึกษาและวิเคราะห์สามารถสรุปแนวความคิดการออกแบบนาฏศิลป์ไทยของอาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2533 ได้ดังนี้

แนวความคิดการออกแบบนาฏศิลป์ไทยของอาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ มีแนวคิดในการออกแบบสร้างสรรค์ผลด้านนาฏศิลป์ไทย 4 รูปแบบคือ

1. เป็นการออกแบบลีลาท่ารำที่ใช้หลักการจินตนาการ
2. ออกแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทยจากการนำสิ่งต่าง ๆ ที่ได้พบเจอในชีวิตประจำวันและจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์เป็นชุดการแสดงนาฏศิลป์ไทย
3. นำความประทับใจในการแสดงรูปแบบเก่า ๆ นำมาปรับปรุงร้อยเรียงกระบวนการลีลาการรำรำใหม่ให้ดูสมจริงทันสมัยมากขึ้น

กระบวนการและลีลาการรำรำทั้ง 3 ชุดเป็นการแสดงที่มีรูปแบบการรำตีบทตามคำร้องและทำนองเพลงเป็นท่ารำแบบมาตรฐานที่มีความนุ่มนวลอ่อนช้อยงดงามตามแบบแผนและจารีตของนาฏศิลป์ไทยและแบบประยุคนาฏศิลป์ไทยกับนาฏศิลป์ต่างชาติให้มีความโดดเด่นน่าประทับใจในท่วงทีลีลาที่สง่างามและแปลกตา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทยที่เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมให้คงอยู่เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับสืบต่อไป
2. ควรมีการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบนาฏศิลป์ไทยหรือนาฏศิลป์แบบผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมที่มีความสวยงามและแปลกใหม่มากขึ้นแต่ยังคงยึดหลักจารีต วัฒนธรรม ประเพณี ความเป็นไทยไว้
3. ควรมีการสืบทอดศิลปะที่งดงามและทรงคุณค่านี้ให้คงอยู่สืบทอดแก่ชนรุ่นหลังสืบต่อไป

รายการอ้างอิง

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2551. *วัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชวลิต สุนทรานนท์. 2551. *ทะเบียนข้อมูล : วิพิธทัศนา ชุดระบำ รำ ฟ้อน*. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.